

Marianne van der Heijden (1922-1998)

Citation for published version (APA):

Netel, E. J. (2017). *Marianne van der Heijden (1922-1998): het archief als bron van (kunst)historische herinnering*. Datawyse / Universitaire Pers Maastricht. <https://doi.org/10.26481/dis.20171108en>

Document status and date:

Published: 01/01/2017

DOI:

[10.26481/dis.20171108en](https://doi.org/10.26481/dis.20171108en)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Stellingen behorende bij het proefschrift

Marianne van der Heijden (1922-1998)

Het archief als bron van
(kunst)historische herinnering

Lies Netel

Het getuigt van een uitzonderlijk kunstenaarschap dat Marianne van der Heijden (1922-1998) in staat was zeker drie prestigieuze kerkelijke opdrachten in Zuid-Limburg te realiseren. Dit te meer omdat uit haar dagboeken en brieven duidelijk blijkt, dat wanneer een vrouw uit een katholiek milieu in de jaren vijftig voor het kunstenaarschap wilde kiezen, zij veel offers moest brengen en zich seksistische uitlatingen van opdrachtgevers of critici moest laten welgevalen.

Door de kunsthistorische monografie c.q. biografie op een nieuwe leest te schoeien, de door Donald Preziosi (1941) in zijn artikel 'That Obscure Desire of Art History' (1989) opgesomde nadelen ervan te mijden en gender op alle niveaus erin mee te nemen, krijgen we een unieke kans om vanuit het perspectief van de kunstenaar de in- en uitsluitingsmechanismen die onze kijk op het verleden vormen, bij te stellen.

Donald Preziosi, 'That Obscure Object of Desire: The Art of Art History', in: idem, *Rethinking Art History. Meditations on a Coy Science* (Yale University Press, New Haven en Londen 1989) 21-53.

Instellingen voor ons culturele erfgoed zouden zich meer moeten inzetten om cultuurofgoed, zoals de dagboeken en brieven van Marianne van der Heijden, te behouden. Dit is nodig, omdat deze de opvattingen herbergen die de voorbode zijn geweest voor een groot deel van de ideeënwereld van onze huidige samenleving.

Een (persoons)archief is geen zwarte gesloten doos, waarin archivalia als dode voorwerpen opgeborgen liggen. Het is daarentegen juist een levendige bron voor cultuurhistorisch onderzoek: de betekenis van ieder document verschilt iedere keer weer wanneer het door een nieuwe onderzoeker wordt gebruikt en geïnterpreteerd. Datgene dat wel constant blijft, is – zoals Jacques Derrida (1930-2004) in *Archive fever* (1998) aangeeft – de stem van de archiefvormer.

Jacques Derrida, *Archive Fever. A Freudian Impression* (The University of Chicago Press, Chicago en Londen 1998), vertaling van *Mal d'Archive: une impression freudienne* (L'Éditions Galilée, Parijs 1995).

Het is onverstandig om uit kunstenaarsnalatenschappen slechts de topstukken te bewaren voor de toekomst. De beoordeling wat een topstuk is, verschilt namelijk per tijdspanne. Het is daarom zinvoller om een (kunstenaars)nalatenschap te zien en te behandelen als een archeologische site, waar ieder kunstwerk, document of voorwerp iets vertelt over de wereld waarin de kunstenaar leefde.

De diversiteit van materiaalkeuze en beeldmotieven in het oeuvre van Marianne van der Heijden laat zien dat de betekenis van de kunsthistorische begrippen 'abstractie' en 'figuratie' dichter bij elkaar staan dan in de jaren zestig werd gedacht en in de overzichtsboeken over de Nederlandse kunst van na 1945 naar voren komt.

'Skill is a precondition for all art making', stelt Glenn Adamson (1972) curator en theoreticus van de Yale Centre of British art. Marianne van der Heijden doet zichzelf daarom als kunstenares te kort, wanneer zij in navolging de Nederlandse schilder Karel Appel (1921-2006) beweert dat ze maar wat speelt en wat aanrommelt.

Glenn Adamson, *Thinking through Craft* (Berg, Londen 2007; herdruk Bloomsbury Academic, Londen-New York 2015²) 69.

Karel Appel, 'ik rotzooi maar een beetje aan' in: *Vrij Nederland*, 29 januari 1955.

Kunsthistorici en kunstenaars zijn net gewone mensen. Zij zijn niet de enigen die in staat zijn ware schoonheid te onderscheiden.

Ik pleit voor een gedifferentieerde kunstgeschiedenis die niet alleen maar is gefocust op de kunst, maar ook op de mensen die die voorwerpen hebben gemaakt: 'the past was not peopled by abstractions but by men and women'.

Ernst H. Gombrich, 'Focus on the Arts and Humanities', in Gombrich, *Tributes. Interpreters of our cultural tradition* (Phaidon Press, Oxford, 1984) 11-28, 14.

Het telkens willen benadrukken van 'de beste' of 'de bekendste' kunstenaar of kunstenares of het bespreken van 'het grootste' of 'het duurste' kunstwerk in museumteksten, persberichten voor tentoonstellingen en populaire tv-talkshows gaat ten koste van de diversiteit binnen de kunsten.

Ook in de kunstwereld geldt de uitspraak van musicus en tekstschrijver Thé Lau (1952-2015): 'De wereld is van iedereen.'